

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA ZUNANJE
ZADEVE IN
VARNOSTNO POLITIKO

Bruselj, 27.4.2016
JOIN(2016) 21 final

SKUPNO SPOROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Celostna politika Evropske unije za Arktiko

SKUPNO SPOROČILO

EVROPSKEMU PARLAMENTU IN SVETU

Celostna politika Evropske unije za Arktiko

UVOD

Varnost, stabilnost, trajnostni razvoj in uspešnost Arktike niso pomembni le za tamkajšnjo regijo, temveč tudi za Evropsko unijo (EU) in preostali svet. EU želi iz strateških razlogov prevzeti ključno vlogo v arktični regiji.

Na Arktiki so ozemlja osmih držav: Kraljevine Danske¹, Finske, Islandije, Kanade, Norveške, Rusije, Švedske in Združenih držav. Med arktične države spadajo tako tudi tri države članice EU ter Islandija in Norveška, ki sta članici Evropskega gospodarskega prostora². Arktika je dom več domorodnim ljudstvom³, poleg tega pa arktična regija zajema tudi Arktični ocean in sosednja morja. Za reševanje vprašanj na svojih ozemljih so v prvi vrsti odgovorne arktične države, vendar se lahko veliko težav v arktični regiji, ki so navedene v tem skupnem sporočilu, učinkoviteje obravnava prek regionalnega ali večstranskega sodelovanja. Iz tega razloga je pomembno tudi sodelovanje EU.

Na podlagi prejšnjih pobud⁴ si to skupno sporočilo prizadeva za politiko EU, ki se osredotoča na okrepitev **mednarodnega sodelovanja** pri odzivanju na posledice **podnebnih sprememb** za občutljivo arktično okolje ter na spodbujanje **trajnostnega razvoja**, zlasti v evropskem delu Arktike, ter prispevanje k takemu razvoju.

V zadnjih letih je Arktika na področju **podnebnih sprememb** veliko bolj v ospredju⁵, saj se segreva skoraj dvakrat hitreje od svetovnega povprečja. Medtem ko je bila v preteklosti pozornost namenjena skoraj izključno učinkom podnebnih sprememb na Arktiko, od nedavnega narašča zavedanje, da Arktika zaradi negativnih povratnih učinkov sama prispeva k podnebnim spremembam. Ob upoštevanju te dinamike bo del splošnih prizadevanj EU za

¹ Kraljevina Danska zajema Dansko, Grenlandijo in Ferske otoke.

² Islandija in Norveška sta prav tako pridruženi državi okvirnega programa EU za raziskave in inovacije Obzorje 2020.

³ Sami in Inuiti sta edini domorodni ljudstvi, priznani na nacionalni ravni, ki deloma živita na ozemlju držav članic EU. Grenlandija ima zaradi svojega statusa ene od pridruženih čezmorskih držav in ozemelj tesen odnos z EU.

⁴ Zlasti COM(2008) 0763 final, JOIN(2012) 19 final, SWD(2012) 182 final in SWD(2012) 183 final.

⁵ Sporočilo Komisije „Strategija Evropske unije za prilagajanje podnebnim spremembam“ (COM(2013) 216 final) izrecno navaja posebno ranljivost Arktike, kar zadeva učinke podnebnih sprememb.

boj proti podnebnim spremembam usmerjen v pomoč pri razvoju posebnih strategij za ublažitev podnebnih sprememb in prilagajanje podnebnim spremembam na Arktiki⁶.

Da bi prebivalcem Arktike pomagali pri resnih težavah, s katerimi se soočajo zaradi podnebnih sprememb, je treba zasnovati strategije prilagajanja. Politika EU za Arktiko bo pomemben element pri izvajanju svetovnega dogovora, doseženega decembra 2015 na 21. zasedanju Konference pogodbenic Okvirne konvencije Združenih narodov o spremembi podnebja, ki določa akcijski načrt na svetovni ravni za omejitev globalnega segrevanja na precej pod 2 °C. Za Evropsko unijo Pariški sporazum pomeni ambiciozen, uravnotežen, pošten in pravno zavezujoč sporazum in je pomembna prelomnica za celovito in skupno ukrepanje proti podnebnim spremembam na svetovni ravni. Z izvajanjem Pariškega sporazuma se bo pospešil prehod na podnebno nevtralno svetovno gospodarstvo, ki bo odporno na podnebne spremembe.

Glede to, da ima Arktika pomembno vlogo pri uravnavanju podnebja našega planeta in da deluje kot ponor onesnaževanja na velike razdalje, je EU dolžna zaščititi **arktično okolje** in okrepiti odpornost ekosistemov.

EU bi morala prav tako spodbujati **trajnostni razvoj** na Arktiki, hkrati pa upoštevati tako tradicionalne načine preživljanja prebivalcev regije kot tudi učinke gospodarskega razvoja na občutljivo arktično okolje. Prispevati bi morala tudi k okrepitvi gospodarske, socialne in okoljske odpornosti skupnosti na Arktiki.

Na gospodarski razvoj arktične regije vplivajo številne dejavnosti in odločitve EU⁷. EU je na primer velika porabnica proizvodov, ki izvirajo iz arktičnih držav, kot so ribiški proizvodi in električna energija⁸. Naložbe evropskih podjetij lahko prispevajo k trajnostnemu razvoju v regiji, po možnosti s pomočjo evropskih strukturnih in investicijskih skladov (skladov ESI) in pobud v okviru naložbenega načrta za Evropo. Nedavno poročilo ocenjuje naložbene priložnosti zgolj v regiji Barentsovega morja na 140 milijard EUR⁹. Regionalne „strategije pametne specializacije“ lahko skupaj s financiranjem EU pomagajo pri razvoju lokalnih modelov za trajnostno rast in ustvarjanje delovnih mest v evropskem delu Arktike, kar lahko koristi vsej EU. Prihodnje finsko predsedovanje Arktičnemu svetu (med letoma 2017 in 2019) bo priložnost za uvedbo evropskih idej in pobud v delo Arktičnega sveta.

V zadnjih letih je arktična regija postala pomembnejši akter v **mednarodnih odnosih** zaradi svojega vedno večjega okoljskega, družbenega, gospodarskega in strateškega pomena. EU že zdaj znatno prispeva k raziskavam Arktike, satelitskemu opazovanju in regionalnemu razvoju

⁶ V skladu z okvirom podnebne in energetske politike EU do leta 2030, ki so ga sprejeli voditelji držav in vlad na zasedanju Evropskega sveta z dne 23. in 24. oktobra 2014 (EUCO 169/14).

⁷ Poročilo „EU Arctic Footprint and Policy Assessment“ (Okoljski odtis EU na Arktiki in ocena politik), EcoLogic, Berlin, 2010 (http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf).

⁸ 24 % ribiških proizvodov, ki jih je v letu 2014 uvozila EU, izvira iz Norveške, tj. 1,5 milijona ton v vrednosti 4,8 milijarde EUR (vir: Eurostat/EUMOFA). Ena tretjina uvoza nafte in dve tretjini uvoza plina v EU izvirajo iz Norveške in Rusije (vir: Eurostat).

⁹ „A Strategic Vision for the North“ (Strateška vizija za Sever), Paavo Lipponen, maj 2015.

ter k delu Arktičnega sveta¹⁰, v katerem imajo države zunaj Arktike, kot so Indija, Japonska, Kitajska, Republika Koreja in Singapur, zdaj status opazovalk.

Spremembe, ki vplivajo na Arktiko, pomenijo priložnost za lokalne skupnosti, vendar lahko prav tako povečajo napetosti v regiji, na primer zaradi tekmovanja za vire in večjih gospodarskih dejavnosti. Mednarodni pravni okviri, kot sta Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS) in Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja, zajemajo tudi Arktiko. Zdaj je bolj kot kdaj koli prej pomembno, da zagotovimo, da Arktika ostane območje miru, blaginje in tvornega mednarodnega sodelovanja.

Svetovni oceani so pomemben vir, a so izpostavljeni vedno večjim pritiskom in tveganju za nadaljnjo škodo, če se večje dejavnosti ne bodo ustrezno upravljale. V tem smislu si EU prizadeva za napredek pri agendi o upravljanju oceanov. Potreba po trdnem okviru za dobro upravljanje na Arktiki je še posebej velika, saj trenutno ni posebnih ureditev za upravljanje gospodarskih dejavnosti na velikem delu odprtega morja zunaj območij nacionalnih pristojnosti, prav tako pa ni zadostnih znanstvenih spoznanj o morskem bazenu. Zato bo v prihodnje potrebnega še veliko dela za zaščito arktičnega odprtega morja, tako zaradi podnebnih sprememb kot tudi vedno večjega človekovega delovanja v arktični regiji.

Glede na navedeno je v zadnjih letih več držav članic sprejelo nacionalne politične okvire za Arktiko¹¹. Leta 2014 sta Svet in Evropski parlament Komisijo in visoko predstavnico Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko pozvala, naj razvijeta celostno politiko za vprašanja Arktike ter bolj usklajen okvir za ukrepanje EU in programe financiranja. V odgovor na ta poziv se predlaga celostna politika EU za Arktiko na treh prednostnih področjih:

1. podnebne spremembe in varovanje arktičnega okolja;
2. trajnostni razvoj Arktike in okoliške regije;
3. mednarodno sodelovanje pri vprašanjih Arktike.

EU bi morala posebno pozornost nameniti raziskavam, znanosti in inovacijam, ki bodo imele ključno vlogo na vseh treh prednostnih področjih. Ukrepi na prednostnih področjih bi morali prispevati k izvajanju agende za trajnostni razvoj do leta 2030 in biti v skladu s 17 cilji trajnostnega razvoja, ki so jih Združeni narodi sprejeli septembra 2015.

¹⁰ Tri države članice EU (Kraljevina Danska, Finska in Švedska) so polnopravne članice Arktičnega sveta, sedem držav članic EU (Francija, Italija, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Španija in Združeno kraljestvo) pa ima v Arktičnem svetu status opazovalk.

¹¹ Kraljevina Danska, Finska, Italija, Nemčija, Poljska, Švedska in Združeno kraljestvo. Francija, Nizozemska in Španija bodo politične dokumente za Arktiko ali polarno območje sprejele leta 2016. Države, ki niso članice EU in ki so sprejele strateški ali politični dokument za Arktiko, so med drugim Islandija, Indija, Japonska, Kanada, Norveška, Ruska federacija in Združene države Amerike.

1. PODNEBNE SPREMEMBE IN VAROVANJE ARKTIČNEGA OKOLJA

Težave

Podnebne spremembe pomenijo veliko tveganje. Na Arktiki so posledice sprememb opazne, saj se je obseg poletnega morskega ledu od leta 1979 zmanjšal za več kot 40 %¹². Občutljivi arktični ekosistemi so ogroženi, podnebne spremembe pa neposredno vplivajo tudi na načine preživljanja domorodnih ljudstev. V tem delu sveta, ki je eden od najhladnejših, taljenje permafrosta tako povzroča ugrezanje zemlje, s tem pa siromašenje habitatov in poškodbe infrastrukture, pri čemer se potencialna škoda ocenjuje na stotine milijard evrov¹³. Dvigovanje temperatur prispeva k taljenju ledene plošče na Grenlandiji, to pa pospešuje naraščanje morske gladine in ima pomembno vlogo pri spreminjanju vzorcev padavin na severni polobli.

Za upravljanje teh sprememb je potrebno tesnejše in celovitejše sodelovanje pri prilagajanju podnebnim spremembam na Arktiki ter zmanjševanje emisij toplogrednih plinov.

V skladu s petim ocenjevalnim poročilom Mednarodnega odbora za podnebne spremembe so se temperature permafrosta od začetka 80. let prejšnjega stoletja v večini regij zvišale¹⁴. Iz permafrosta uhajajo toplogredni plini, ki se vedno hitreje sproščajo v ozračje. Iz talečega se permafrosta se lahko sprosti nekajkrat toliko ogljikovega dioksida in metana, kot znašajo trenutne letne emisije toplogrednih plinov, ki jih povzroča človek, na primer z uporabo fosilnih goriv. To lahko spremeni tako Arktiko kot svetovno podnebje.

Arktika gosti več občutljivih ekosistemov, ki so dom mnogim endemičnim vrstam. Več kot polovica svetovnih mokrišč, ključnih za čiščenje vode, preprečevanje poplav in stabilnost obrežij, je na arktičnih in subarktičnih območjih. Arktični morski ekosistemi so, glede na vlogo rib na dnu pomembnih prehranskih verig, ključnega pomena za ribolov. Na te ekosisteme ne vplivajo le podnebne spremembe, temveč tudi onesnaževanje in invazivne tujerodne vrste. Ohranjanje biotske raznovrstnosti in ekosistemov na Arktiki ostaja svetovni izziv.

Politični odziv

1.1 Raziskave

Temeljnega pomena za naš odziv je boljše razumevanje sprememb, s katerimi se regija sooča, zato je EU ogromno prispevala k **raziskavam Arktike**. V zadnjih desetletjih je bilo veliko truda vloženga v programe spremljanja in opazovanja Arktike ter v številne raziskovalne projekte, vendar je razumevanje arktičnih sistemov, njihove vloge in možnih odzivov na različne gonilne dejavnike še vedno v veliki meri nezadostno.

¹² Na primer: <http://climate.nasa.gov/vital-signs/arctic-sea-ice/>.

¹³ Na primer zaradi manjše debeline in površine morskega ledu, manj predvidljivega vremena, hudih neurij, dviga morske gladine, spreminjajočega se sezonskega taljenja/zamrzovanja rek in jezer, spremembe vrste snega in časa sneženja, večje rasti grmičevja, taljenja permafrosta in erozije zaradi neurij, kar v nekaterih obalnih regijah povzroča veliko izgubo zemljišč, tako da je treba cele skupnosti, ki živijo na teh območjih, preseliti.

¹⁴ Do konca 21. stoletja bi se površina permafrosta blizu površja lahko zmanjšala za od 37 % do 81 %.

Pričakuje se, da bo EU v okviru programa Obzorje 2020 (v letih 2014–2020) ohranila trenutno raven financiranja za raziskave Arktike (približno 200 milijonov EUR v zadnjem desetletju). EU se je že zavezala, da bo raziskavam, povezanim z Arktiko, **v okviru delovnega programa za obdobje 2016–2017 namenila 40 milijonov EUR**. Ta program se bo osredotočal na celosten sistem opazovanja, pri čemer bo preučeval vpliv sprememb na Arktiki na vreme in podnebje na severni polobli ter učinek podnebnih sprememb na arktični permafrost in njihove družbeno-gospodarske posledice. Sredstva za dejavnosti raziskav in inovacij na področju podnebnih sprememb in okolja na Arktiki zagotavljajo tudi evropski strukturni in investicijski skladi (skladi ESI).

Osrednji element prizadevanj EU na področju raziskav Arktike bo **pobuda EU-PolarNet**, ki podpira vseevropski konzorcij strokovnega znanja in infrastrukture za raziskave na polarnem območju, da bi bolje združili evropske znanstvene in operativne zmogljivosti v polarnih regijah. V okviru pobude EU-PolarNet bo 22 evropskih raziskovalnih institucij razvilo in uresničilo celostni evropski program za raziskave polarnega območja. Projekt vključuje tudi sodelovanje z raziskovalnimi organizacijami iz Kanade, Rusije in ZDA.

Raziskave EU na področju podnebnih sprememb na Arktiki bodo podprli tudi **vesoljski programi EU**. Operativna infrastruktura in storitve programa Copernicus bodo zagotovile informacije za dejavnosti raziskav Arktike, vključno s spremljanjem vremena, podnebnih spremenljivk in debeline ledu ter boljšim modeliranjem oceanov. Poleg tega bo Evropska komisija podprla izvajanje svalbardskega integriranega sistema opazovanja Zemlje na Arktiki (Svalbard Integrated Arctic Earth Observing System) – večdisciplinarne in večnacionalne raziskovalne infrastrukture, ki je geografsko razporejena po Svalbardu in bo v prihodnosti prispevala k spremljanju celotne Arktike.

EU bi morala še naprej spodbujati in lajšati učinkovito mednarodno znanstveno sodelovanje s podpiranjem **nadnacionalnega dostopa do raziskovalne infrastrukture ter odprtih podatkovnih virov** za izboljšanje političnih in gospodarskih vezi ter ohranitev dobrih odnosov s ključnimi državami v regiji. Prav tako bi morala EU še naprej podpirati delo skupine visokih uradnikov¹⁵ na področju mednarodne raziskovalne infrastrukture.

EU prek programa Obzorje 2020 prispeva tudi k vsearktičnim opazovalnim pobudam, na primer k tistim, ki jih podpira Arktični svet z mrežami SAON¹⁶, ali k pobudi Skupine za opazovanje Zemlje (GEO)¹⁷ za hladne regije (Cold Regions), da bi se z raziskavami pripravili na vzpostavitev trajnejših operativnih sistemov.

¹⁵ Carnegiejeva skupina, ki jo sestavljajo znanstveni svetovalci iz skupine G8 + 5, je ustanovila skupino visokih uradnikov za globalno raziskovalno infrastrukturo, da bi dosegli skupni dogovor o zadevah, kot so upravljanje, financiranje in vodenje obsežnih raziskovalnih infrastruktur. Evropska komisija je članica skupine visokih uradnikov.

¹⁶ Mreže za trajno opazovanje Arktike (Sustaining Arctic Observing Networks): <http://www.arcticobserving.org/>.

¹⁷ <https://www.earthobservations.org/index.php>.

1.2 Strategije za ublažitev podnebnih sprememb in prilagajanje na njih

Cilj EU pri odzivu na podnebne spremembe na Arktiki je usklajen s Pariškim sporazumom, torej **omejiti dvig povprečne svetovne temperature** na precej manj kot 2 °C, če je to mogoče, pa na največ 1,5 °C. EU se je že zavezala, da bo vse svoje emisije toplogrednih plinov do leta 2030 zmanjšala za 40 %, do leta 2050 pa za 80 % v primerjavi z ravnmi iz leta 1990. Zavezo za leto 2030 bo dosegla z izvajanjem svojega načrtovanega, nacionalno določenega prispevka na podlagi Pariškega sporazuma. EU se je prav tako zavezala, da bo 20 % svojega proračuna namenila ciljem, povezanim s podnebjem.

Ker so podnebne spremembe izziv, ki zadeva celotno polarno območje, je EU pripravljena sodelovati z arktičnimi državami, domorodnimi ljudstvi ter ustreznimi regionalnimi in večstranskimi forumi za Arktiko z namenom izmenjave izkušenj, strokovnega znanja in informacij o **podnebnih spremembah, njihovih posledicah, prilagajanju na podnebne spremembe in odpornosti na njih**, da bi oblikovali ambiciozno agendo za prilagajanje na podnebne spremembe v arktični regiji.

EU bi morala pri pripravi ustreznih ukrepov za ublažitev podnebnih sprememb in prilagajanje na njih sodelovati z arktičnimi regijami, da bi se pri ukrepih upoštevale lokalne razmere in posebne značilnosti arktičnih regij. To lahko delno stori prek **evropskih strukturnih in investicijskih skladov (skladov ESI)**¹⁸, ki vključujejo podnebne ukrepe.

Poleg izpolnjevanja zavez za leti 2030 in 2050 glede ravni ogljikovega dioksida bi morala EU **prispevati k mednarodnim prizadevanjem za zmanjšanje emisij kratkoživih podnebnih onesnaževal, kot sta črni ogljik in metan**, ki dodatno pospešujejo podnebne spremembe na Arktiki. Črni ogljik, ki izhaja iz saj in ima do 1500-krat močnejši učinek od ogljikovega dioksida, pospešuje taljenje ledu in snega. Metan je prav tako eden od toplogrednih plinov, ki deluje 20-krat močnejše od ogljikovega dioksida. Ocenjuje se, da so pod arktičnim permafrostom shranjene obsežne zaloge metana. EU bi emisije lahko omejila s Konvencijo o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja (UNECE CLRTAP), spremenjenim Göteborgskim protokolom, predlogom Komisije o svežnju za izboljšanje kakovosti zraka, koalicijo za podnebje in čist zrak ter sodelovanjem pri pobudah Arktičnega sveta, kot je projektna skupina za črni ogljik in metan.

1.3 Varovanje okolja

Cilj EU je zaščititi, ohraniti in izboljšati okolje, in sicer tudi v širši regiji, tako za sedanje kot tudi za prihodnje generacije. EU bi morala nadaljevati svoja prizadevanja pri **večstranskih okoljskih sporazumih**, ki so posebej pomembni tudi za Arktiko, ter spodbujati njihovo izvajanje¹⁹. Spodbujati bi morala tudi popolno spoštovanje določb konvencije UNCLOS, ki se

¹⁸ V okviru skladov ESI (v obdobju 2014–2020) je 25 % sredstev namenjenih ciljem na področju podnebnih sprememb.

¹⁹ Ti vključujejo Konvencijo o biološki raznovrstnosti, Konvencijo o mednarodni trgovini z ogroženimi prosto živečimi živalskimi in rastlinskimi vrstami, Konvencijo o varstvu selitvenih vrst prosto živečih živali, Sporazum o ohranjanju afriško-evrazijskih selitvenih vodnih ptic, Bernsko konvencijo, Mednarodno konvencijo o ureditvi

šteje za običajno mednarodno pravo, vključno z obveznostjo varovanja in ohranjanja morskega okolja.

EU bi morala s partnerji sodelovati pri **spodbujanju visoke ravni zaščite biotske raznovrstnosti**, da bi se zaustavila izguba biotske raznovrstnosti in dosegli cilji za leto 2020 glede biotske raznovrstnosti na svetovni ravni. **Spodbujati bi morala tudi vzpostavitev zavarovanih morskih območij** na Arktiki, ki so pomemben element prizadevanj za ohranitev biotske raznovrstnosti. EU bi prav tako morala sodelovati z arktičnimi državami in drugimi mednarodnimi partnerji, da bi razvili instrument v okviru konvencije UNCLOS za ohranjanje in trajnostno rabo morske biotske raznovrstnosti na območjih zunaj nacionalnih pristojnosti.

Prebivalci Arktike vedno pogosteje trpijo zaradi visoke ravni **onesnaževal in težkih kovin**, ki končajo v arktičnem prehranskem spletu²⁰. EU bi morala še naprej podpirati delo na mednarodni ravni za prepoved ali postopno opuščanje uporabe obstojnih organskih onesnaževal v okolju do leta 2020²¹. V zvezi s tem bo pomembno, da vse arktične države učinkovito izvajajo Stockholmsko konvencijo. EU bi morala spodbuditi tudi hitro ratifikacijo Minamatske konvencije z namenom preprečevanja in zmanjšanja emisij živega srebra. Glede na svojo obsežno zakonodajo o odpadkih bi EU lahko z arktičnimi državami delila svoje izkušnje in dobre prakse v zvezi s krožnim gospodarstvom.

V zvezi z nevarnostjo **invazivnih tujerodnih vrst** bi ukrepi morali vključevati prostovoljne ukrepe, na primer tiste, ki jih je predlagala Mednarodna pomorska organizacija v svojih smernicah za nadzor in obvladovanje biološkega obraščanja ladij, in obvezne ukrepe. Ukrepi bi lahko temeljili na izkušnjah, pridobljenih v EU in njenih državah članicah pri obvladovanju določenih poti vnosa, vključno z ukrepi, uvedenimi na podlagi Mednarodne konvencije za nadzor in ravnanje z ladijsko balastno vodo in usedlinami, ki je bila sprejeta leta 2004. Zato bi morala EU storiti vse potrebno, da vse podpisnice Konvencije spodbudi k ratifikaciji.

EU bi si morala prizadevati za tesno sodelovanje z državami članicami, akterji Konvencije OSPAR in drugimi deležniki na področju **dejavnosti, povezanih z nafto in plinom**, da bi spodbudila sprejetje najvišjih standardov za preprečevanje večjih nesreč in okoljski nadzor. Prav tako bi morala biti pripravljena, da z mednarodnimi partnerji deli dobre regulativne²² in tehnološke prakse, da bi podprla varnost in varstvo okolja v arktični regiji. Zato bi EU morala pozdraviti sporazum Arktičnega sveta o sodelovanju na področju onesnaževanja morja z nafto, pripravljenosti in odzivanja na Arktiki.

kitolova, Stockholmsko konvencijo o obstojnih organskih onesnaževalih in Konvencijo o varstvu morskega okolja severovzhodnega Atlantika (Konvencija OSPAR).

²⁰ Glej na primer oceno programa AMAP iz leta 2009: „Human health in the Arctic“ (Zdravje ljudi na Arktiki): <http://www.amap.no/documents/doc/amap-assessment-2009-human-health-in-the-arctic/98>.

²¹ Še posebej obstojnih organskih onesnaževal, zelo obstojnih in zelo bioakumulativnih snovi kot tudi obstojnih, bioakumulativnih in strupenih snovi.

²² Na primer Direktivo o varnosti naftnih in plinskih dejavnosti na morju (2013/30/EU).

2. TRAJNOSTNI RAZVOJ ARKTIKE IN OKOLIŠKE REGIJE

Težave

Trajnostni gospodarski razvoj se na arktičnem območju sooča s posebnimi izzivi. V primerjavi z drugimi deli Evrope je evropski del Arktike redko poseljen, prebivalstvo pa je porazgubljeno po veliki površini, za katero je značilno pomanjkanje prometnih povezav, kot so cestni ali železniški prevoz ali letalske povezave med vzhodom in zahodom. Širša arktična regija je bogata z naravnimi viri, kot so ribe, rudnine, nafta in plin²³. Pomanjkanje prizemnih komunikacij pomeni, da ima vesoljska infrastruktura vedno pomembnejšo vlogo pri povezovanju ljudi in podjetij ter izpolnjevanju izobraževalnih, zdravstvenih, jezikovnih in kulturnih potreb arktičnih skupnosti.

Evropski del Arktike ima tudi velik potencial za spodbuditev gospodarske rasti v preostali Evropi. Ker EU trenutno nima popolne prometne povezave med severom in jugom, bi lahko preučila koristi okrepitve povezav z Arktiko v okviru vseevropskih omrežij, na primer povezave s Finske na Norveško, ki bi omogočila dostop do Arktičnega oceana.

Prek svojih držav članic in tesnih vezi z Islandijo in Norveško (kot članic Evropskega gospodarskega prostora) ter Grenlandijo²⁴ bi EU lahko imela pomembno vlogo pri oblikovanju prihodnjega razvoja evropskega dela Arktike z uporabo pravil EU, ki veljajo za EGP²⁵, ter zagotavljanjem finančnih instrumentov. Države in regije evropskega dela Arktike dobro sodelujejo, na primer v okviru Sveta Barentsove evro-arktične regije in političnega okvira severne dimenzije.

Kohezijska politika EU podpira naložbe in izgradnjo zmogljivosti v evropskem delu Arktike s poudarkom na raziskavah in inovacijah, konkurenčnosti MSP in podporo za prehod na nizkoogljično gospodarstvo²⁶. Drugi pomembni viri financiranja projektov v regiji so programi evropskega teritorialnega sodelovanja, kot so program Interreg Sever, program Botnia-Atlantica, program za regijo Baltskega morja, program Severno obrobje in Arktika ter programa čezmejnega sodelovanja Karelja in Kolarctic v okviru evropskega instrumenta sosedstva. EU bi si morala prizadevati za krepitev sodelovanja, sinergij in dopolnjevanja med temi programi in drugimi viri financiranja v regiji. Doslej se je izkazalo, da je infrastrukturne

²³ Agencija US Geological Survey je leta 2008 ocenila, da je na območju severno od arktičnega kroga približno 13 % neodkritih svetovnih zalog nafte, ki jih je mogoče tehnično pridobiti, in 30 % neodkritih svetovnih zalog zemeljskega plina.

²⁴ Grenlandija ni članica Evropske unije. Dolgoletni odnosi z Grenlandijo so bili potrjeni s podpisom Skupne izjave Evropske unije na eni strani ter vlade Grenlandije in vlade Danske na drugi strani o odnosih med Evropsko unijo in Grenlandijo leta 2015.

²⁵ V skladu s členom 102(1) Sporazuma EGP.

²⁶ Za obdobje 2014–2020 so bila v okviru cilja naložbe za rast in delovna mesta naložbam na severnem Finskem in Švedskem namenjena sredstva v višini 1 milijarde EUR, ki bodo dopolnjena z nacionalnim javnim in zasebnim sofinanciranjem.

projekte težko razviti, nacionalni in regionalni organi pa so poudarili, da je na tem področju potrebno bolj usklajeno in učinkovito financiranje EU²⁷.

Arktična regija je zaradi svojega podnebja idealno območje za razvoj inovativnih tehnologij in storitev za hladno podnebje. Ostre podnebne razmere in občutljivo okolje zahtevajo specializirano tehnologijo in strokovno znanje, ki izpolnjujeta visoke okoljske standarde. Mogoče bi bilo nadalje razviti možnosti, ki jih ponuja „zeleno gospodarstvo“, kot so trajnostni sistemi za pridobivanje energije iz več virov, ekoturizem in nizkoemisijška pridelava hrane. Evropska komisija bo pomagala spremljati možnosti za trajnostne gospodarske dejavnosti, vključno v sektorjih „modrega gospodarstva“, kot so ribogojstvo, ribištvo, obnovljivi viri energije na morju, pomorski turizem in morska biotehnologija. Kljub velikim razlikam znotraj te prostrane regije je pričakovano, da bo pridobivanje električne energije rastoč sektor, ki bi lahko vključeval vetrno energijo na kopnem in na morju, energijo morja, geotermalno energijo in hidroenergijo.

Politični odziv

2.1 Podpora za trajnostne inovacije

EU bi morala podpreti **uvajanje inovativnih tehnologij** na Arktiki. Te tehnologije bi se lahko uporabile za najrazličnejše dejavnosti, na primer razvoj naprednih materialov, primernih za uporabo v izrednih vremenskih razmerah arktične zime, ki bi lahko spodbudile naložbe v energetske učinkovitost in rešitve obnovljivih virov energije. Takšne tehnologije lahko prinesejo veliko korist družbi in gospodarstvu, tako na Arktiki kot drugod. Financiranje za raziskovalne in inovacijske dejavnosti v evropskem delu Arktike poleg programa Obzorje 2020 zagotavljajo tudi programi skladov ESI.

Evropska komisija bo preučila, kako bi program Obzorje 2020 lahko pospešil prenos rezultatov raziskav v razvoj tehnologij in storitev za hladno podnebje s tržnim potencialom. Ti rezultati bi morali vključevati ocene trajnosti postopkov in tehnologij, da se zagotovi socialna in okoljska zaščita, ter bi lahko prispevali k razvoju „arktičnih standardov“. Tesne povezave med raziskavami, znanostjo in tehnologijo bodo ob sočasnem upoštevanju tradicionalnega znanja prav tako zagotavljale, da bo razvoj potekal na trajnosten način.

Program InnovFin²⁸ v okviru programa Obzorje 2020, zlasti pobuda Evropske investicijske banke in Evropske komisije financiranje za inovatorje, lahko raziskovalnim in inovacijskim projektom²⁹, povezanim z Arktiko, pomaga pri dostopu do trga. InnovFin obsega vrsto celovitih in dopolnilnih finančnih instrumentov ter svetovalnih storitev, ki zajemajo celotno vrednostno verigo raziskav in inovacij, podpira pa naložbe tako najmanjših kot največjih podjetij.

²⁷ http://ec.europa.eu/dgs/maritimeaffairs_fisheries/consultations/arctic-eu-funding/doc/results_en.pdf.

²⁸ InnovFin obsega vrsto finančnih instrumentov in svetovalnih storitev. Zajema celotno vrednostno verigo raziskav in inovacij, podpira pa naložbe tako najmanjših do največjih podjetij. Več informacij: <http://www.eib.org/products/blending/innovfin/>.

²⁹ V okviru pobude InnovFin se že financira infrastruktura za zimsko testiranje avtomobilov projekta Arctic Arc (<http://spga.eu/>).

Konec koncev imajo tudi številna podjetja iz najbolj severnega dela EU, zlasti mala in srednja podjetja, korist od inovativnih poslovnih modelov in tehnologij, tj. informacijske tehnologije, obdelave podatkov in storitev, industrijskega oblikovanja, ekonomije delitve in krožnega gospodarstva. **Učinkovit dostop do enotnega trga** je pogosto ključnega pomena za to, da inovacije lahko preidejo iz razvojne faze v fazo prodaje. Pri izvajanju strategij za enotni digitalni trg³⁰ in izpopolnitvi enotnega trga³¹ si bo Komisija zato posebej prizadevala za izboljšanje pogojev za inovacije in poslovne priložnosti na Arktiki. Evropska podjetniška mreža je bila zlasti uspešna pri „coachingu“ arktičnih MSP na njihovo prošnjo, po čemer je v regiji veliko povpraševanja. Komisija bo to dejavnost podpirala še naprej.

2.2 Forum deležnikov za evropski del Arktike

Posvetovanja Komisije in Evropske službe za zunanje delovanje kažejo na to, da v evropskem delu Arktike primanjkuje naložb. Komisija priznava potrebo po tesnem sodelovanju z nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi iz evropskega dela Arktike, zato bo vzpostavila forum deležnikov za evropski del Arktike z namenom okrepitve sodelovanja in usklajevanja med različnimi programi financiranja EU.

Ta začasni forum naj bi povezoval institucije EU, države članice ter regionalne in lokalne organe, ki naj bi prispevali k opredelitvi **ključnih prednostnih naložb in raziskav** za sredstva EU v regiji. Forumu se bosta lahko pridružili tudi Islandija in Norveška na podlagi Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru ter Grenlandija na podlagi Skupne izjave EU in Grenlandije. To delo, ki ji bo predsedovala Evropska komisija, je treba zaključiti pred koncem leta 2017.

Kot dopolnitev forumu bodo v okviru programa Interreg Severno Obrobje in Arktika potekale pilotne dejavnosti, namenjene vzpostavitvi **mreže organov upravljanja in deležnikov**, ki sodelujejo v različnih programih regionalnega razvoja v evropskem delu Arktike. Mreža naj bi olajšala izmenjavo informacij, načrtovala in usklajevala razpise za zbiranje predlogov ter spremljala učinek programov na regijo. Nova mreža za sodelovanje bo odprta tudi ustreznim nacionalnim in mednarodnim finančnim instrumentom. Na podlagi obsežnega dela in izkušenj, pridobljenih v okviru programov, bo mreža prispevala k delu foruma deležnikov, tako da bo pomagala pri opredelitvi prednostnih naložb in raziskav.

Za združitev rezultatov foruma in mreže po letu 2017 bo Komisija financirala in omogočila organizacijo **letne konference deležnikov za Arktiko** v evropskem delu Arktike za boljše sodelovanje in povezovanje deležnikov, da bi spodbudila krepitev zmogljivosti, razvoj mednarodnih projektov in zavedanje o virih financiranja.

2.3 Naložbe

Naložbeni načrt za Evropo je operativen in bi se morda lahko uporabil za podporo infrastrukturnim projektom v evropskem delu Arktike, vključno z Grenlandijo. Evropska

³⁰ COM (2015) 192 final.

³¹ COM (2015) 550 final.

investicijska banka (EIB) bi prek tega instrumenta in obstoječih posojil lahko pomagala financirati ne le projekte za izboljšanje kopenskih, morskih in zračnih prometnih povezav, temveč tudi projekte na področju telekomunikacij, energetske učinkovitosti in nizkoogljične tehnologije. V skladu s svojim mandatom bi EIB lahko vlagala v čezmejne projekte med Švedsko, Finsko, Kraljevino Dansko, Norveško in Islandijo, ki imajo velik razvojni potencial.

Pripravo teh projektov bi lahko olajšala vključitev Evropskega svetovalnega vozlišča za naložbe in Evropskega portala naložbenih projektov. To bi lahko pomagalo pri pridobivanju novih virov financiranja s kar največjo vključitvijo zasebnega sektorja, da bi se dopolnila sredstva evropskih strukturnih in investicijskih skladov. Vzpostavile bi se lahko posebne platforme, ki bi povezale različne vlagatelje v arktični regiji. Pomembna vlagateljica v arktično regijo je tudi Evropska banka za obnovo in razvoj.

EU je s svojo celotno politiko za Arktiko zato usklajena z naložbenim načrtom za Evropo, ki nudi vrsto načinov za spodbujanje naložb v arktični regiji, ki bi koristile državljanom in podjetjem tako severno kot tudi južno od arktičnega kroga.

Kar zadeva **prometne povezave**, spada severni del Finske, Švedske in Norveške k vseevropskemu prometnemu omrežju (TEN-T), ki spodbuja naložbe za optimizacijo prednosti omrežja. Osredotoča se na čezmejne odseke in odstranjevanje ozkih grl ter spodbuja trajnostne načine prevoza. Mesta Lulea, Kemi, Oulu, Narvik in Hammerfest so bila opredeljena kot pristanišča omrežja TEN-T in so pomembne povezave med pomorskim in kopenskim prometom.

EU je sofinancirala dela in študije, da bi se spodbudil prehod na druge načine prevoza in okrepile zmogljivosti za železniški promet med Narvikom, Botnijskim koridorjem in južno Skandinavijo.

Optimalno in trajnostno razmerje med različnimi načini prevoza – tako na dolge kot tudi na kratke razdalje ter pri potniškem in tovornem prometu – bi bilo treba doseči v sodelovanju med institucijami EU, državami članicami, tretjimi državami in industrijo. Za zagotovitev najboljše uporabe omrežja bi bilo treba razmisliti tudi o usklajeni strategiji financiranja.

2.4 Vesoljska tehnologija

Glede na veliko površino in redko poseljenost Arktike bi lahko storitve, ki temeljijo na vesoljski infrastrukturi, tej regiji prinesle veliko koristi. Vendar pa arktična regija potrebuje prilagojene rešitve, saj je geostacionarni sateliti ne pokrivajo.

Program Copernicus že ponuja storitve nadzora in spremljanja s sateliti v polarni orbiti, s čimer izpolnjuje ključne okoljske in varnostne potrebe ter potrebe po zaščiti. Ko bo evropski globalni satelitski navigacijski sistem (Galileo) vzpostavljen, bo pokrival tudi arktično regijo in zagotavljal varne in zanesljive navigacijske zmogljivosti za zračne, pomorske in zemeljske aplikacije. Vendar pa sedanji sateliti, ki so večinoma v ekvatorialni orbiti, ne morejo ustrezno izpolnjevati telekomunikacijskih potreb. Komisija bo preučila, ali bi ustrezna rešitev za Arktiko lahko bila del morebitnega predloga za podporo naslednje generacije vladnih satelitskih komunikacij v okviru prihodnje vesoljske strategije ali evropskega akcijskega

načrta za obrambo. Poleg tega bo EU v okviru pobude skupine GEO za hladne regije (Cold Regions) spodbujala celovit sistem vsearktičnega opazovanja, ki je bistveno orodje za preučevanje, napovedovanje in ocenjevanje sprememb, ki podpirajo trajnostni razvoj regije.

2.5 Varne pomorske dejavnosti

Zaradi vse večjega ladijskega prometa v arktični regiji, vključno z nekaterimi plovili, ki plujejo pod zastavo držav članic EU, bi EU morala prispevati k **izboljšanju varnosti plovbe na območju Arktike**, in sicer s pomočjo inovativnih tehnologij ter razvojem orodij za spremljanje prostorskih in časovnih sprememb pri vedno pogostejših pomorskih dejavnostih na Arktiki. To znanje je ključnega pomena za ocenitev posledičnih tveganj in s tem sprejemanje boljših odločitev o morebitnih blažilnih ukrepih. Kot prvi odziv bo Evropska komisija leta 2016 v okviru programa Obzorje 2020 objavila javni razpis za pripravo mreže za Arktiko in Atlantik, ki bo obravnavala grožnje za pomorsko varnost zaradi odprtja severovzhodnega prehoda³². EU bi morala podpreti tudi mednarodna prizadevanja za izvajanje mednarodnega polarnega kodeksa, ki obsega zadeve, povezane s pomorskim prometom, ki se nanašajo na plovbo v arktičnih vodah, vključno z okrepljenim iskanjem in reševanjem. Polarni kodeks naj bi začel veljati 1. januarja 2017.

Čeprav satelitski sistem AIS (Automatic Identification System – sistem samodejnega prepoznavanja) pokriva tudi Arktiko, se pojavljajo težave pri zagotavljanju in usmerjanju enot za iskanje in reševanje, ko ladje potrebujejo pomoč, in sicer zaradi odročnosti, težavne plovbe zaradi ledu in manj gostega pomorskega prometa na tem območju. Forum evropskih služb obalne straže (European Coast Guard Functions Forum – ECGFF) bi moral tesno sodelovati z novo ustanovljenim **forumom arktičnih obalnih straž** (Arctic Coast Guard Forum – ACGF), ki bi lahko imel pomembno vlogo pri spodbujanju varnih, zavarovanih in okoljsko odgovornih pomorskih dejavnosti na Arktiki.

3. MEDNARODNO SODELOVANJE PRI VPRAŠANJIH ARKTIKE

Težave

Izzivi, ki vplivajo na Arktiko, in rešitve, ki so potrebne za njihovo reševanje, zahtevajo skupen odziv na regionalni in mednarodni ravni. Širša geopolitična dinamika lahko dodatno vpliva na kompleksnost sprememb, ki vplivajo na regijo. EU ima velik interes za to, da Arktika ostane območje konstruktivnega mednarodnega sodelovanja, kjer se zapletene težave rešujejo s pogajanjem in kjer se v odgovor na nova tveganja oblikujejo skupne platforme. Zlasti znanost je lahko tisti katalizator, ki spodbuja skupno razumevanje, s čimer omogoča doseganje sporazumnih rešitev in miroljubno sodelovanje. Ker ima EU v svetovnem merilu vodilno vlogo na področju znanosti, bi morala biti pripravljena, da se v večji meri udeleži

³² Identifikacijska oznaka: SEC-21-GM-2016-2017 (program Obzorje 2020): „Pan European Networks of practitioners and other actors in the field of security“ (Vseevropske mreže izvajalcev in drugih akterjev na področju varnosti).

obsežnega svetovnega znanstvenega sodelovanja. Program EU za raziskave in inovacije Obzorje 2020 je odprt za udeležence z vsega sveta in omogoča sklepanje partnerstev med regijami in državami za reševanje svetovnih družbenih izzivov.

EU na mednarodni ravni sodeluje pri obravnavi vprašanj, ki se neposredno nanašajo na Arktiko, in sicer znotraj organizacije ZN in njenih specializiranih agencij (Okvirna konvencija Združenih narodov o spremembi podnebja, Mednarodna pomorska organizacija in Mednarodna organizacija za civilno letalstvo) ter pomožnih teles (Program Združenih narodov za okolje). V zadnjih desetletjih so bili ustanovljeni številni forumi za sodelovanje v zadevah, povezanih z Arktiko, med katerimi je najpomembnejši Arktični svet. Arktične države so si za spodbujanje miru in stabilnosti prizadevale s sodelovanjem in uporabo načel vladavine prava. Glede na pomen arktične regije in znatne spremembe, ki tam potekajo, je pomembno, da EU še naprej sodeluje z arktičnimi in nearktičnimi partnerji pri opredelitvi skupnih stališč in rešitev glede vprašanj, kot so podnebne spremembe, varstvo okolja in znanstvene raziskave.

Pomembno je tudi zagotoviti, da so vzpostavljeni ustrezni ukrepi za učinkovito upravljanje Arktičnega oceana, da se zagotovi varstvo okolja, miroljubno sodelovanje in reševanje sporov, spoštovanje mednarodnega prava in trajnostna raba morskih virov. Vse pomembnejša je tudi pomorska varnost. Junija 2014 je Evropski svet sprejel strategijo za pomorsko varnost za svetovno področje pomorstva³³. Strategija in z njo povezani akcijski načrt opredeljujeta številne izzive, ki vplivajo na področje pomorstva, in predlagane odzive na ravni EU.

Politični odziv

3.1 Mednarodne organizacije in forumi

EU bi morala v ustreznih forumih ZN zavzeti dejavno pogajalsko stališče, da bi spodbudila vse države in regije, naj prevzamejo svojo odgovornost, zlasti v zvezi s podnebnimi spremembami in varstvom okolja, pa tudi v zvezi z novimi izzivi, kot sta varnost na morju in trajnostno upravljanje zemeljskih in morskih virov.

EU priznava in podpira obstoječe pravne instrumente za upravljanje svetovnih morij. Zlasti **Konvencija ZN o pomorskem mednarodnem pravu (UNCLOS)** določa okvir za upravljanje Arktičnega oceana, vključno z miroljubnim reševanjem sporov. EU bo podprla ta prizadevanja z vključitvijo v strateški dialog z deležniki za Arktiko in tretjimi državami glede varnostnih vprašanj in s spodbujanjem nadaljnega gospodarjenja z morji, ki temelji na spoštovanju pravil.

EU bo še naprej **dejavno sodelovala v Arktičnem svetu**, ki je glavni forum za mednarodno sodelovanje v regiji, na primer z udeležbo v ustreznih delovnih, projektnih in strokovnih skupinah ter s prispevanjem k njihovemu delu. EU se veseli sodelovanja s sedanjim in prihodnjimi predsedstvi Arktičnega sveta in čimprejšnjega izvajanja svojega statusa

³³ Svet Evropske unije (11205/14).

opazovalke v skladu s Kirunško deklaracijo iz maja 2013³⁴. EU bi z Arktičnim svetom morala sodelovati tudi pri vprašanjih, povezanih z gospodarjenjem z morji, vključno z udeležbo v projektni skupini Arktičnega sveta za pomorsko sodelovanje na arktičnem območju.

EU bo še naprej **podpirala regionalno in podregionalno sodelovanje**, vključno s članstvom v Svetu Barentsove evro-arktične regije in politiki severne dimenzije. EU je vključena tudi v regionalno sodelovanje v okviru Ekonomske komisije ZN za Evropo (UNECE), zlasti Konvencije UNECE o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja (CLRTAP). Nordijski svet in Nordijski svet ministrov sta prav tako pomembna partnerja Evropske unije, ne nazadnje zaradi svojega dolgotrajnega sodelovanja z EU in programa za sodelovanje pri vprašanjih Arktike.

Ti okviri sodelovanja obravnavajo več pomembnih vprašanj na regionalni ravni in lahko bistveno vplivajo na življenje domorodnih ljudstev in lokalnih skupnosti.

3.2 Dvostransko sodelovanje

EU bi morala sodelovati z vsemi **arktičnimi partnericami**, vključno s Kanado, Rusijo in Združenimi državami, da bi lahko odkrili nadaljnja področja sodelovanja, kot so znanost in naložbe. EU bo pri vprašanjih skupnega interesa sodelovala tudi z vsemi državami, ki se vse bolj zanimajo za Arktiko, na primer s Kitajsko, Indijo, Japonsko, Republiko Korejo in Singapurjem.

Z Grenlandijo EU sodeluje v okviru partnerstva med EU in Grenlandijo³⁵. Cilj partnerstva je podpirati Grenlandijo pri velikih izzivih, s katerimi se sooča, predvsem pri trajnostni diverzifikaciji gospodarstva in krepitvi upravnih zmogljivosti. EU Grenlandiji zagotavlja tudi proračunsko podporo, namenjeno krepitvi izobraževalnega sektorja, ki je gonilo trajnostnega razvoja. EU bo še naprej sodelovala v političnem dialogu na ustrezni politični in tehnični ravni glede vprašanj skupnega interesa, kot so globalna vprašanja (energija, podnebne spremembe in okolje, naravni viri) in vprašanja Arktike.

Politika za Arktiko in vprašanja Arktike bodo še naprej pomemben del tesnih odnosov med EU ter Islandijo in Norveško.

3.3 Dialog z domorodnimi ljudstvi na Arktiki

EU bo še naprej **sodelovala z arktičnimi domorodnimi ljudstvi in lokalnimi skupnostmi**, da bi zagotovila, da se bodo njihova stališča in pravice upoštevale in spodbujale pri tekočem oblikovanju politik EU, ki vplivajo na Arktiko. Evropska komisija vsako leto v okviru dialoga organizira srečanje s predstavniki arktičnih domorodnih ljudstev za izmenjavo mnenj in dogovore o področjih nadaljnjega sodelovanja, zlasti v zvezi s podjetništvom in človekovimi

³⁴ „Arktični svet ugotovi prošnji EU za status opazovalke, vendar končno odločitev o izvajanju statusa odlaga, dokler ne bodo odpravljeni pomisleki članov Sveta, ki jih je predsednik Evropske komisije naslovil v dopisu z dne 8. maja, pri čemer lahko EU opazuje delo Sveta, dokler Svet ne odloči o predlogu iz dopisa.“

³⁵ Sklep Sveta 2014/137/EU z dne 14. marca 2014 o odnosih med Evropsko unijo na eni strani ter Grenlandijo in Kraljevino Dansko na drugi strani.

praviciami. EU bi si morala še naprej prizadevati za spodbujanje skladnosti med notranjo in zunanjo politiko EU za domorodna ljudstva.

EU lokalnim skupnostim zagotavlja pomoč prek več programov financiranja, med drugim prek nacionalnih programov skladov ESI, programov teritorialnega sodelovanja in programov v okviru evropskega instrumenta sosedstva³⁶. Program Severno obrobje in Arktika se osredotoča na uporabo inovacij za ohranjanje in razvoj stabilnih in konkurenčnih skupnosti, spodbujanje podjetništva in z električno energijo preskrbljenih skupnosti ter spodbujanje in razvoj kulturne in naravne dediščine. V programu lahko poleg devetih partnerskih držav programa iz evropskega dela Arktike sodelujejo tudi partnerji iz Kanade in Rusije.

3.4 Upravljanje ribolova

EU bi morala pozdraviti nedavno izjavo petih arktičnih obalnih držav o **arktičnem ribolovu**³⁷ in potrebi po pridobitvi več informacij glede ekosistemov v Arktičnem oceanu, preden se to območje odpre za komercialni ribolov. Vendar pa je zadevno območje zunaj nacionalnih pristojnosti, zato bodo morale vse zainteresirane države, ne le obalne države, sodelovati pri oblikovanju ustreznih mednarodnih ukrepov. V ta okvir bi se morali v primernem času vključiti nova regionalna organizacija ali dogovor za upravljanje ribolova in nova konvencija o regionalnih morjih, da bi se zagotovila dolgoročno varstvo in trajnostno izkoriščanje virov na arktičnem odprtem morju. Evropska komisija je prepričana, da je ta okvir mogoče vzpostaviti le na odprt in vključujoč način ter pozdravlja razširitev pogajanj, da se v njih vključijo večje ribolovne države.

3.5 Znanstveno sodelovanje

EU bi morala spodbujati in lajšati učinkovito mednarodno znanstveno sodelovanje s podpiranjem nadnacionalnega dostopa do raziskovalne infrastrukture ter odprtih podatkovnih virov za izboljšanje političnih in gospodarskih vezi ter ohranitev dobrih odnosov s ključnimi državami v regiji. Pri sodelovanju na svetovni ravni se je že uveljavila kot partnerica, kar velja tudi za njene države članice, ki so zastopane v Arktičnem svetu. EU bi morala nadaljevati z znanstvenim sodelovanjem na mednarodni ravni znotraj **čezatlantskega zavezništva za raziskovanje oceana (in Arktike)**³⁸ (Ocean (and Arctic) Research Alliance), ki je bilo ustanovljeno maja 2013 v okviru Galwayske deklaracije in vključuje Kanado, EU in Združene države.

³⁶ Na primer programov Interreg IV A Sever ter Severno obrobje in Arktika ter programa čezmejnega sodelovanja Kolarctic.

³⁷ <https://www.regjeringen.no/globalassets/departementene/ud/vedlegg/folkerett/declaration-on-arctic-fisheries-16-july-2015.pdf>.

³⁸ EU, Kanada in ZDA si prizadevajo za sodelovanje na področju infrastrukture za raziskave morij in Arktike. Poleg sodelovanja s tema dvema partnericama se v okviru programa Obzorje 2020 spodbuja kar najširši nadnacionalni dostop do raziskovalne infrastrukture in podpira politika odprtih podatkov, da bi se izboljšale politične in gospodarske vezi ter vzdrževali dobri odnosi z vsemi državami v regiji in tistimi, ki se zanimajo za raziskave Arktike. Več informacij o čezatlantskem **zavezništvu za raziskovanje oceana (in Arktike)**: <http://ec.europa.eu/research/iscp/index.cfm?lg=en&pg=transatlantic-alliance>.

Za zapolnitev vrzeli v razpoložljivih podatkih o morskem dnu morij in oceanov, ki obkrožajo Evropo, in podatkih o življenju na morskem dnu si je Evropska komisija zastavila cilj, da bo do leta 2020 razvila **večločljivostno karto celotnega morskega dna** in vodnega stebra nad njim. Ta projekt bo od leta 2018 vključeval Barentsovo morje. Več kot 100 organizacij, vključno z organizacijami z Islandije, Norveške in iz Rusije, sodeluje v okviru evropske mreže za pomorsko opazovanje in podatke (EMODnet), da bi njihovi podatki o morju postali dostopnejši, interoperabilni in koristni za končne uporabnike. Podatki bodo na voljo prek enotnega spletnega portala.

Ta pobuda je pomembna za spodbujanje trajnostne rasti v modrem gospodarstvu. Ocenjuje se, da se bo zaradi široke dostopnosti visokokakovostnih podatkov o morju, ki jih hranijo javni organi v EU, produktivnost povečala za več kot 1 milijardo EUR letno³⁹, saj zasebnim in javnim organom, hidrografskim uradom, raziskovalnim ustanovam in organizacijam civilne družbe ne bo treba ponovno pregledovati že pregledanih območij, za katera podatki doslej niso bili dostopni. Obdelava že obstoječih podatkov namreč pomeni manjše stroške. Okrepiti bi bilo treba raziskave glede varnostnih vprašanj, povezanih z arktičnimi viri z dvojno rabo, in izmenjavo dobrih praks na tem področju.

4. ZAKLJUČKI IN NASLEDNJI KORAKI

1. Ta politični dokument bi moral usmerjati ukrepe EU v prihodnjih letih, Evropska komisija in visoka predstavnica Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko pa Evropski parlament in Svet EU pozivata k predložitvi stališč. EU bo to politiko spremljala glede na razvoj dogodkov.

2. Kot del svoje strateške zavezanosti Arktiki bi EU morala z arktično regijo sodelovati na naslednjih treh prednostnih področjih:

- podnebne spremembe in varovanje arktičnega okolja;
- spodbujanje trajnostnega razvoja v regiji;
- podpiranje mednarodnega sodelovanja pri vprašanjih Arktike.

3. EU mora zagotoviti, da so za soočanje s prihodnjimi izzivi vzpostavljene potrebne strukture za usklajevanje na ravni EU. Svet bi lahko razmislil o ustanovitvi delovne skupine za vprašanja Arktike in severno sodelovanje, Evropski parlament pa bi lahko preučil možnosti za vzpostavitev delegacije za vprašanja Arktike in severno sodelovanje.

³⁹ Delovni dokument služb Komisije Znanje o morju 2020 – načrt k Sporočilu Komisije Evropskemu parlamentu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Inovacije v modrem gospodarstvu: izkoriščanje potenciala naših morij in oceanov za delovna mesta in rast (SWD/2014/0149 final).

